

Asuntopolitiikan kehittäminen – Fokusryhmä 26.4.2017

Seppo Laakso, Kaupunkitutkimus TA

Näkökulmia asumistuen kustannuksiin ja vaikutuksiin

Yleisen asumistuen tarkoituksena on alentaa pienituloisten asumismenoja niin, että kohtuullisen asumistason mukainen asumismenorasitus ei muodostuisi kohtuuttoman suureksi eikä ruokakunnan perustoimeentulo vaarantuisi asumismenojen vuoksi.

Tavoitteena on ollut lisäksi tasoittaa erisuuruisia asumismenoja sekä turvata kohtuullinen asumistaso myös pienituloisille.

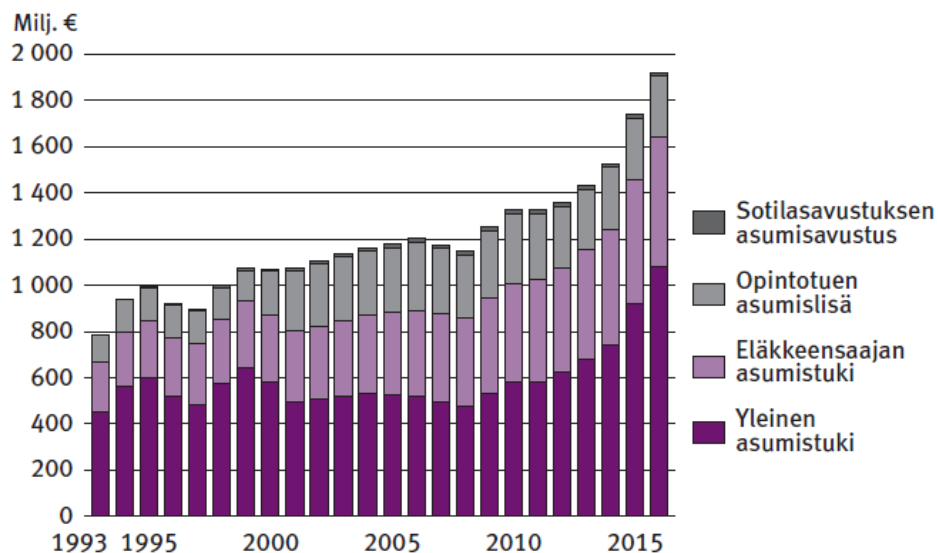
(Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 52/2014))

Asumistuki kasvanut nopeasti viime vuosina

Taustalla: työttömyyden kasvu, vuokra-asumisen yleistyminen, muutto suuriin kaupunkeihin sekä lakimuutokset

Maksetut asumistuet vuonna 2016, milj. €	Muutos vuodesta 2015, %	
Asumistuet yhteensä	1 919,4	10,8
Yleinen asumistuki	1 081,0	17,8
Eläkkeensaajan asumistuki	559,0	5,0
Opintotuen asumislisä	264,6	-0,7
Sotilasavustuksen asumisavustus	14,9	-4,1

Kuvio 1. Asumistukimenot 1993-2016 (vuoden 2016 rahanarvossa)

Asumistuet suhteessa muihin asumisen kysyntätukiin

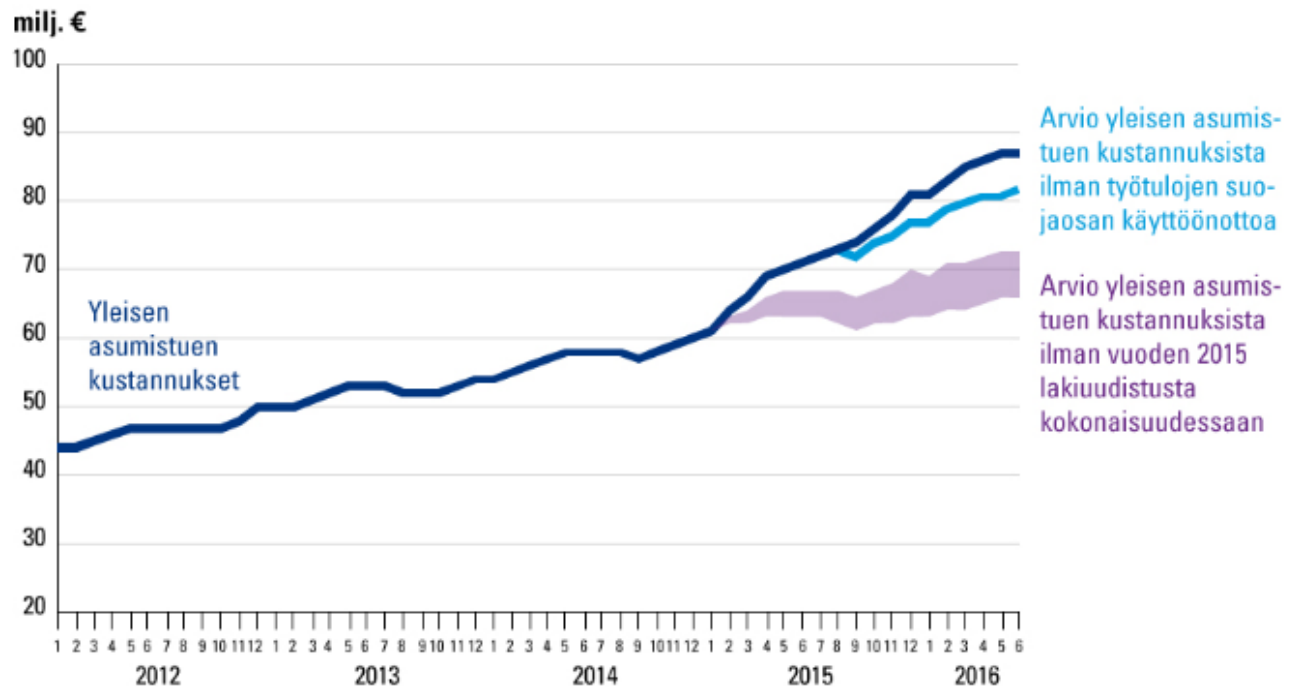
Asumistukien yhteenlaskettu kustannus on samaa suuruusluokkaa kuin asumiseen liittyvien verotukien, lukuun ottamatta asuntotulon verovapautta (jota yleisesti pidetään kiistanalaisena)

Tuki	Arvio M€ v. 2016
Asumistuet (yleinen, eläkkeensaajien, opisk.)	1 919
Asumistuen verovapaus	455
Asuntolainan korkomenojen vähennyskelpoisuus	210
Omasta asunnosta saadun myyntivoiton verottomuus	1 300
Osakehuoneiston (kiinteistön) ensiasunnokseen ostavan verovapaus	55 (40)
Asuntotulon verovapaus	3 300

Lähde: VATT, 2016

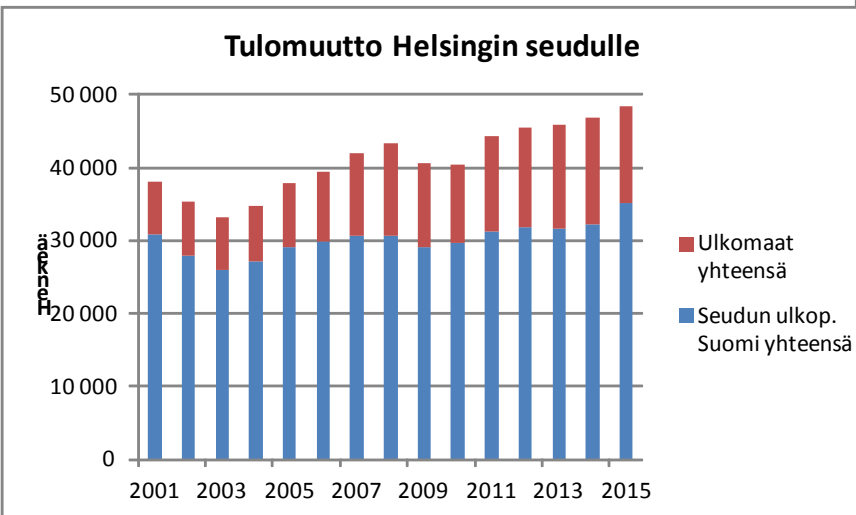
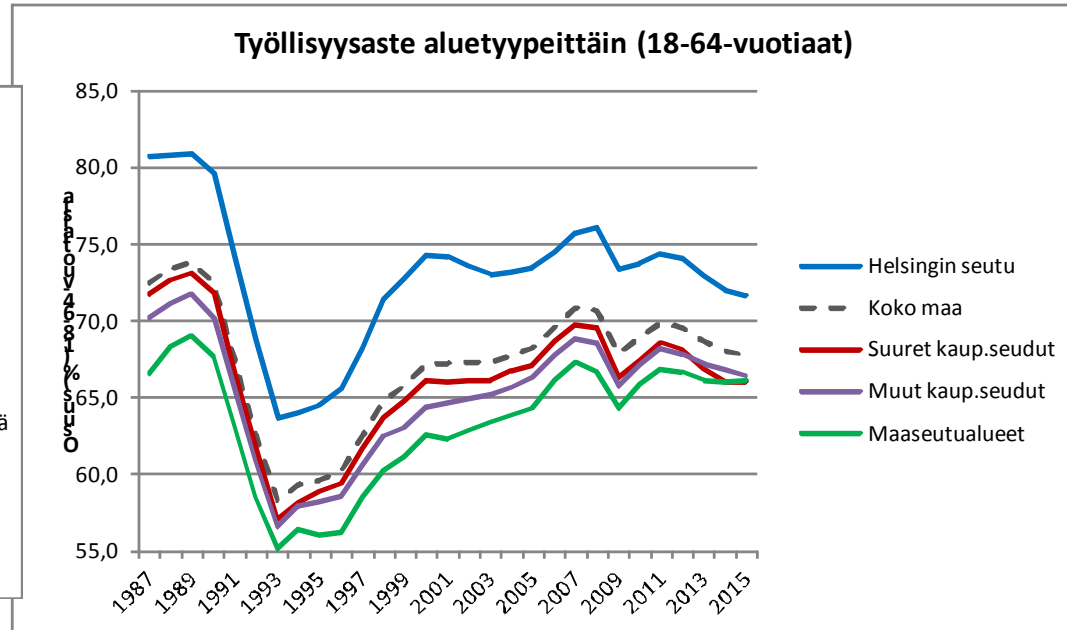
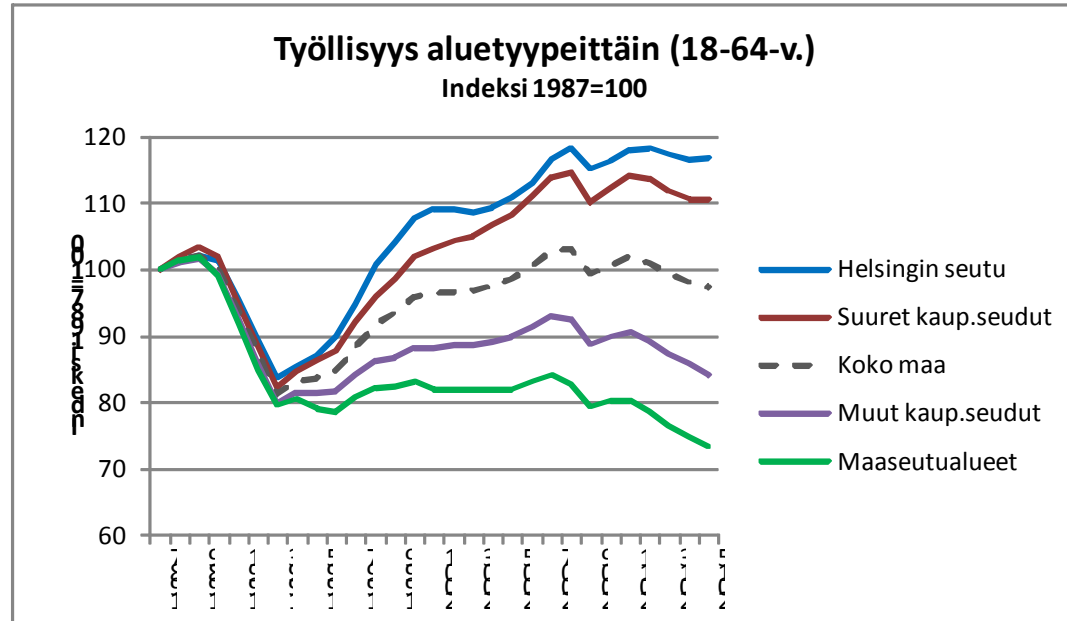
Lakiuudistus 2015 nosti asumistuen kustannuksia

- V. 2015 yleisen asumistuen uudistus
  - määräytymisperusteita yksinkertaistettiin
  - omavastuita pienennettiin
  - hyväksyttävien enimmäisasumismenojen määrää korotettiin
  - työtuloille otettiin käyttöön suojaosa (300 €/kk)
- Arvio uudistuksen vaikutuksesta yleisen asumistuen kustannuksiin (Ahola 2016)
  - Ilman uudistuksia kustannukset olisivat 16-24 % pienemmät
  - Työtulojen suojaosan vaikutus n. 6 % (sisältyy edelliseen)

Asumistuki tukee työmarkkinaliikkuvuutta

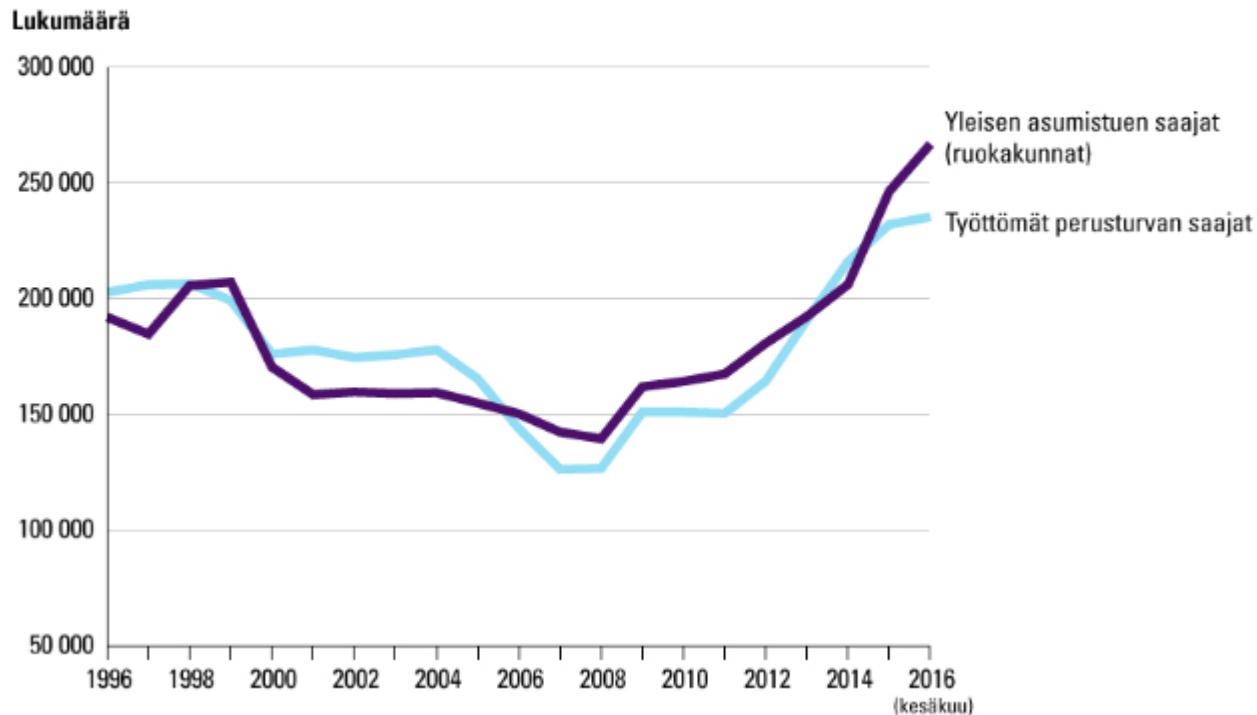
- Työllisyyskehitys on erkaantunut alueiden välillä
- Suurten kaupunkiseutujen työpaikkojen kasvu ja työvoiman kysyntä on ylläpitänyt muuttoliikettä myös taantumavuosina
- Työllisyysasteen ja työttömyysasteen erot alueiden välillä ovat supistuneet
- Asumistuki mahdollistaa muuttamisen kasvavien kaupunkiseutujen vuokra-asuntoihin
- Samalla kysyntä nostaa vuokratasoa kasvavilla seuduilla

Työttömyys nostaa asumistukimenoja

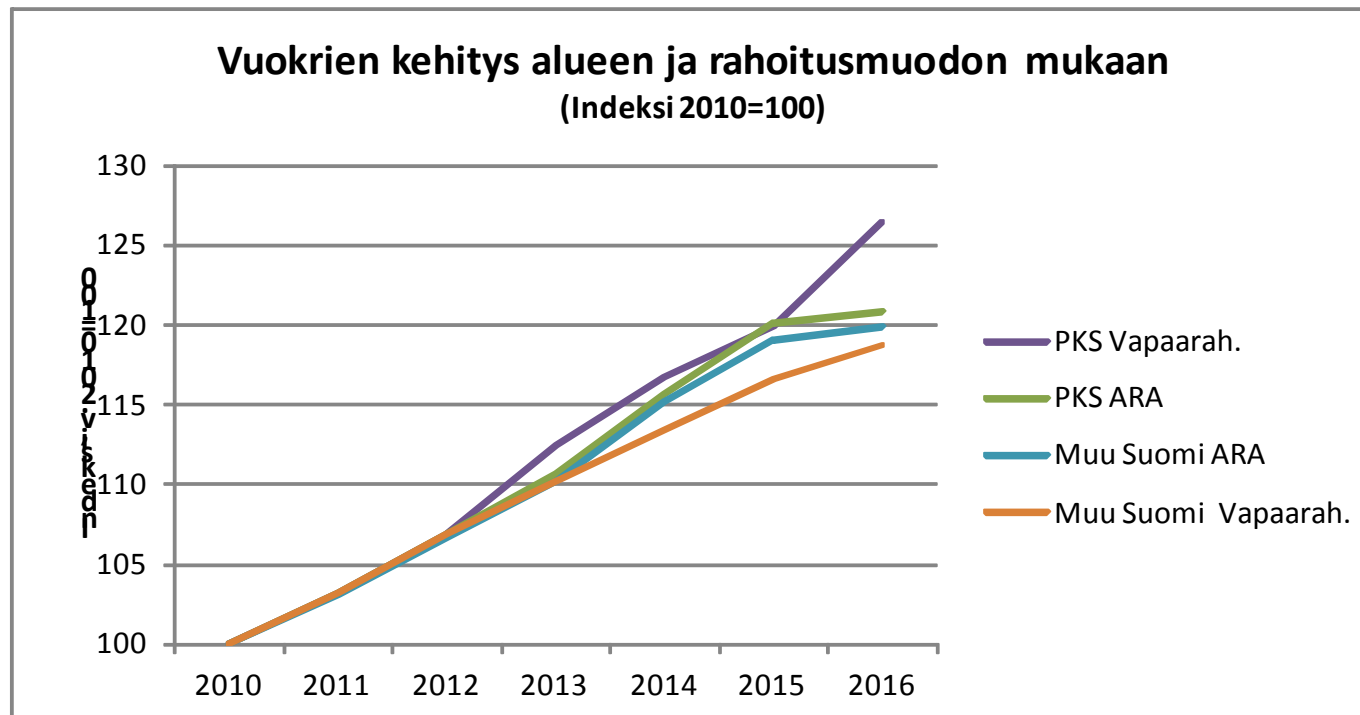
- Yleisen asumistuen saajien määrä on viime vuosina seurannut työttömien perusturvaan saavien henkilöiden lukumäärää
- Työttömyys ja työttömien siirtymä ansioturvasta perusturvaan selittää suuren osan asumistukimenojen kasvusta

Työttömät perusturvan ja yleisen asumistuen saajat vuoden lopussa

Asumistuki ja vuokrien nousu

- Asumistuet vaikuttavat vapaarahoitteisten asuntojen vuokratason tutkimuskirjallisuuden mukaan – mutta kuinka paljon?
- Asumistulien osuus vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen vuokrasummasta PKS:lla n. 15 % (v. 2015)
- ARA-asuntojen vuokrat kustannusperusteisia, asumistuella ei vaikutusta
- Vapaarahoitteisten ja ARA-asuntojen vuokrakehityksen ero melko pieni v. 2010-2015
  - PKS:lla ero kärjistyi v. 2016
- Opintotuen asumislisä/saaja kasvoi 0,4 %/v. mutta asumiskustannus (vuokra) 3 %/v. jaksolla 01/2011-2017 (Pertti Honkanen, Kela, 14.3.2017)
- Johtopäätös: seudullisilla vuokra-markkinoilla asumistukien kasvu ei ensisijainen syy vuokratason nousuun

Lähde: Tilastokeskus

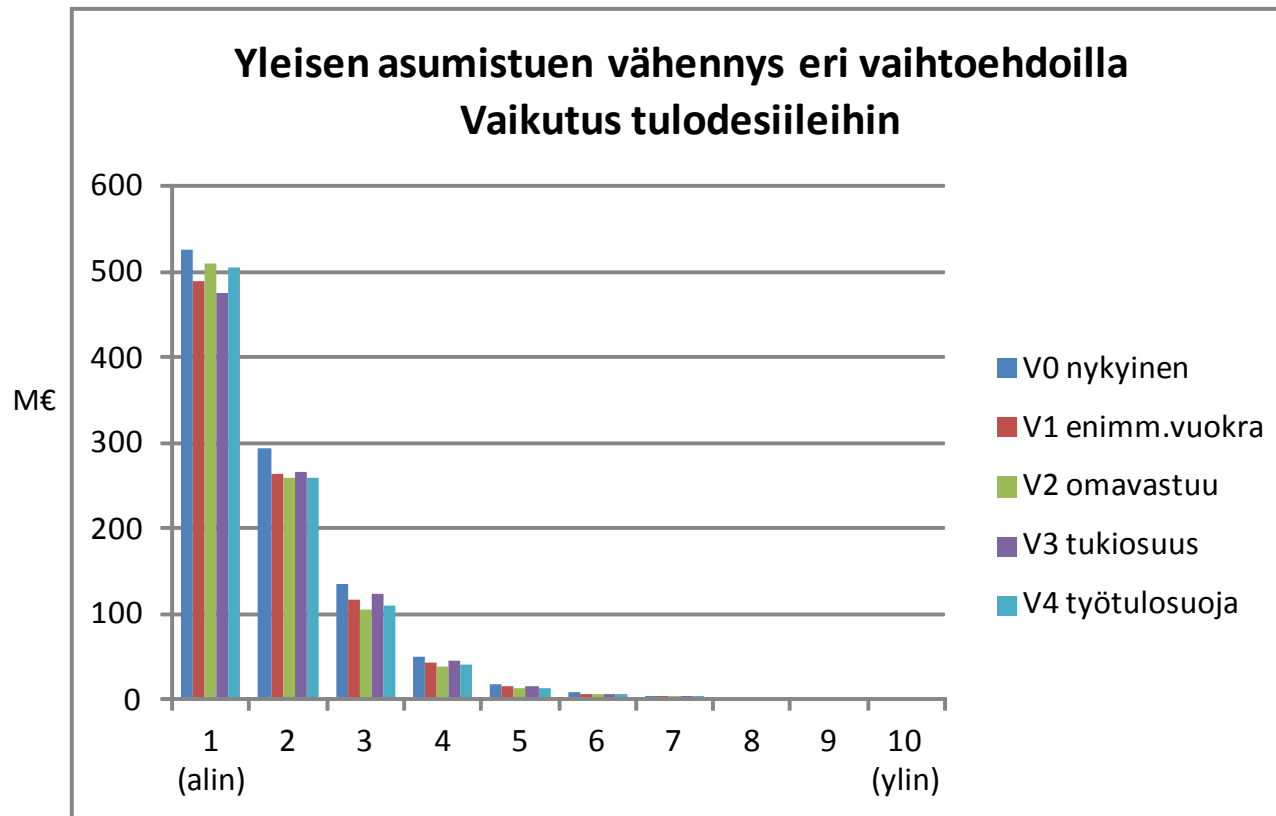
Jos asumistukia leikataan, vaihtoehtoilla on eroja vaikutusten kannalta

- Asumistukien muutosten vaikutusta voidaan tutkia Tilastokeskuksen SISU-mikrosimulointimallilla
  - Staattisten muutosten kohdentuminen – ei käyttäytymisvaikutuksia
- Laskelma vaikutuksista – n. 100 M€:n leikkaus yleisen asumistuen kustannuksiin v. 2017 tasolla
- Vaihtoehdot:
  - V0: Nykyinen malli (v. 2014 ja 2015 lakimuutosten mukainen) - vertailuvaihtoehto
  - V1: Enimmäisvuokran alentaminen n. 11 % (kaikki alueet ja ruokakuntakoot)
  - V2: Omavastuun nosto 42 % → 57 %
  - V3: Tukiosuuden lasku 80 % → 72 %
  - V4: Työtulojen suojaosan alennus 300 € → 120 €

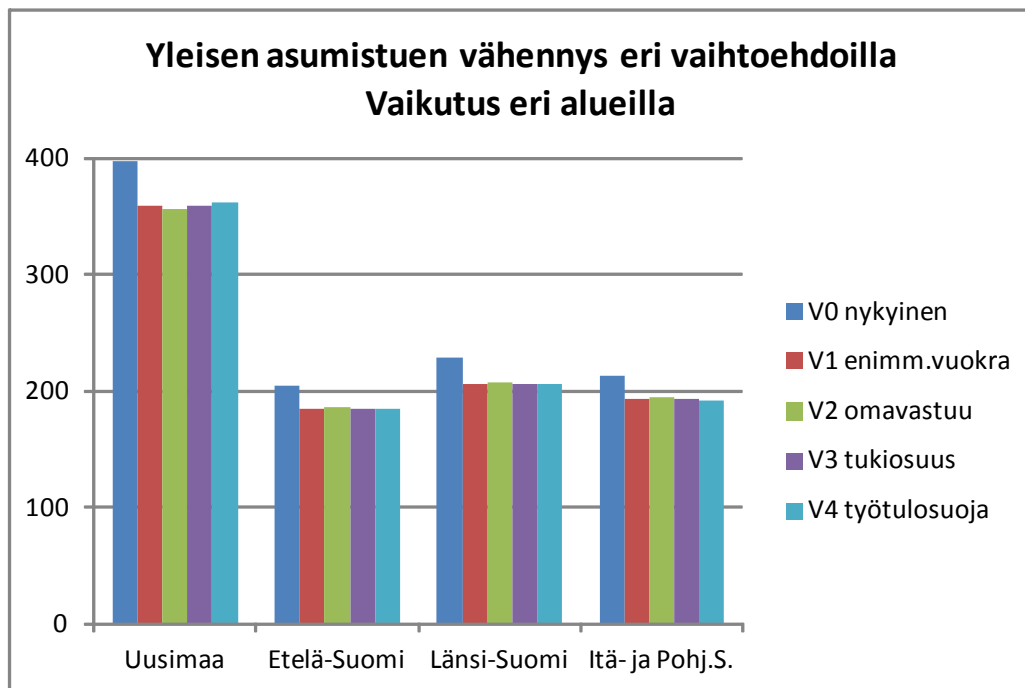
Asumistuen muutosten kohdentuminen

- Vaikutusten kohdentuminen tulodesiilien suhteen
  - Pienituloisimpien (alin desiili) kannalta omavastuun alentaminen (V2) ja työtulovähennyksen pienentäminen (V4) leikkaavat vähemmän kuin muut vaihtoehdot
  - Desiileissä 3 ja 4 em. vaihtoehdot leikkaavat eniten – negatiivinen vaikutus kannustinloukkujen kannalta

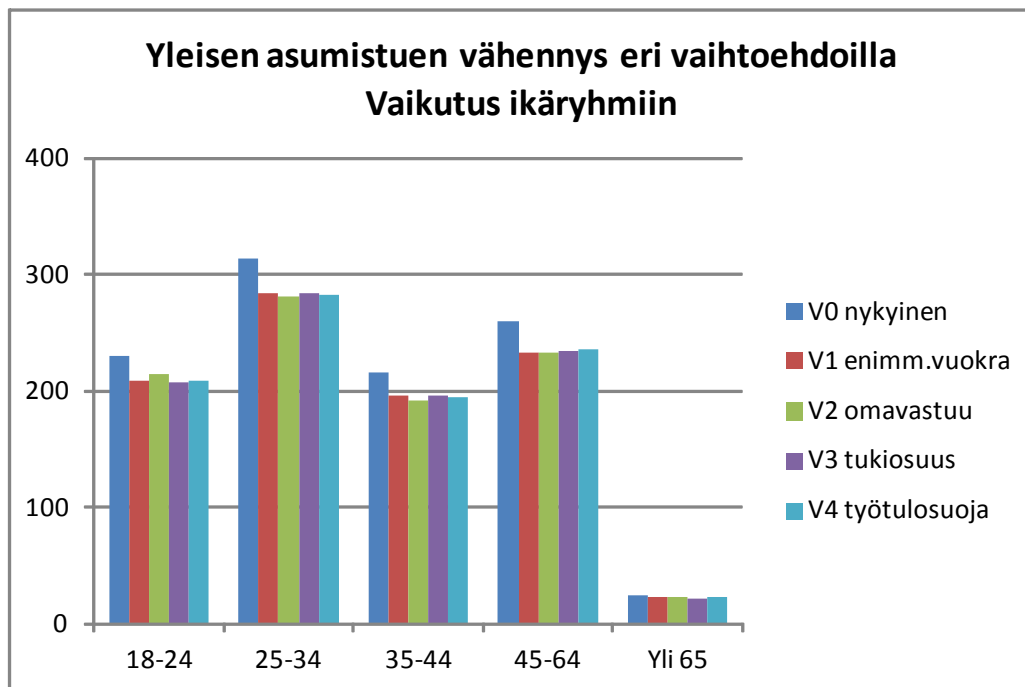

Asumistuen muutosten kohdentuminen alueellisesti tai kotitalouksien viitehenkilön iän suhteen on melko neutraalia eri vaihtoehdoissa

M€

M€

Johtopäätöksiä

- Asumistuki on tutkimuskirjallisuudessa tehokkaaksi todettu tukimuoto
  - Kohdentuu välittömästi tukea tarvitseviin, toisin kuin verotuet tai vuokrasubventiot
  - Läpinäkyvä kustannusvaikutusten ja kohdentumisen suhteen
  - Ottaa huomioon asumiskustannusten erot elinkaaren ja alueen suhteen
  - Tukee työvoiman muuttoa alueille, joissa on työvoiman kysyntää
- Ongelmia
  - Asumistuki on osa kannustinloukkujen ongelmaa, jota lieventää palkkatulojen suojaosa (v. 2015 lakimuutos)
  - Suuret kustannukset taantumassa, jolloin julkinen talous niukkaa ja työttömyys korkealla
  - Vaikutus markkinaehtoiseen vuokratason

KIITOS!